

УЗАГАЛЬНЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРИРОДУ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМКИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Система корекційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами в сучасній Україні набуває значних змін. З одного боку ці зміни викликані інтеграцією України у європейське суспільство з привласненням цінностей рівних можливостей розвитку, індивідуального підходу та врахування індивідуальних потреб кожної особистості. З іншого боку соціально-економічна криза в Україні призводить до звертання традиційних соціальних програм й запровадження нових, серед яких особливого значення набуває інклюзивна освіта. В свою чергу впровадження інновацій потребує вирішення питань їх наукового супроводу, втілення сучасної методології, в основі якої є необхідність вирішувати проблеми виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з затримкою психічного розвитку, комплексно та системно.

У межах даного теоретичного дослідження здійснено аналіз та систематизацію уявлень про природу та зміст ЗПР для визначення напрямків психолого-педагогічної допомоги дітям. Результати дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

Питанням визначення етіології та особливостей прояву затримки психічного розвитку, організації допомоги дітям із ЗПР присвячена значна кількість досліджень, але вони не вичерпують повноти розкриття всіх аспектів цього питання.

Класифікації ЗПР базуються на критеріях, які зазвичай суттєво розрізняються та не дають можливості знайти тотожність виявлених проявів психічного недорозвинення [3]. Складнощі діагностики виникають при необхідності розмежування станів затримки психічного розвитку та розумової відсталості, нормального розвитку та ЗПР. Отже, існуючий діагностичний інструментарій потребує удосконалення.

Найбільш розповсюдженою є класифікація ЗПР запропонована К.С. Лебединською, де, крім опису механізмів виникнення, відображені прогностичні можливості дітей відповідно до виду затримки (конституціонального генеза; соматичного генеза; психогенного генеза та церебрального генеза) [2].

Затримка психічного розвитку є варіантом психічного дизонтогенезу, до якого належать різноманітні за етіологією, патогенезом, клінічними проявами та особливостями динаміки стани легкої інтелектуальної недостатності, які

займають проміжний стан між інтелектуальною нормою і розумовою відсталістю та мають тенденцію до позитивної динаміки при спеціально організованій корекційно-відновлювальній роботі [1].

ЗПР характеризується нерівномірним або уповільненим дозріванням вищих психічних функцій. Всі основні вікові психічні новоутворення при цьому порушені формуються уповільнено і мають якісну своєрідність. ЗПР проявляється у дітей в вигляді недостатньої пізнавальної діяльності, зниженні рівня працездатності, недорозвиненні емоційно-вольової сфери.

Діти із ЗПР відстають від своїх нормально розвинених однолітків у комунікативному розвитку [2; 4]. У них спостерігається низький рівень розвитку мовних засобів спілкування, переважають експресивно-мімічні та практично-дійові засоби спілкування, ігрові інтереси, які затрудняють виникнення змістовних контактів між партнерами спілкування. Існуючі теоретичні погляди та емпіричні результати досліджень не вичерпують проблему формування комунікативної діяльності у дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Аналіз та систематизація уявлень про природу та зміст ЗПР з позиції науковців із різних галузей науки та практики, дав змогу визначити важливість спілкування дітей із ЗПР з дорослими та однолітками для їх розвитку, як умови їх повноцінної інтеграції до суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Емелина Д.А. Задержки темпа психического развития у детей (обзор литературных данных) / Емелина Д.А., Макаров И.В. // Обзорение психиатрии и медицинской психологии им. В.М. Бехтерева. – 2011. – № 3, С. 11–16.
2. Дмитриева Е.Е. Коммуникативное развитие детей с легкими формами психического недоразвития на ранних этапах онтогенеза: Монография. / Дмитриева Е.Е. – Н. Новгород: НГПУ, 2004. – 259 с.
3. Машалкин А.П., Порошина Е.А. Современные подходы к диагностике различных форм задержки психического развития // Специальное образование 2001, № 1. – С. 57–65.
4. Семенцова О.М. Психологічні особливості ситуативно-ділової форми спілкування з однолітками дітей з ЗПР старшого дошкільного віку / Семенцова О.М. // Фаховий збірник ВАК України «Актуальні проблеми психології» Т.1. «Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія» Ч. 21–22 / За ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, 2008. – С. 194–198.